

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

มาตรการทางอาญาเกี่ยวกับการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำในประเทศไทย
Criminal Measures Concerning the Smuggling of Wastewater into Rivers in Thailand

บัณฑิตา ภูมิปัญญาสำกุล (Buntita Poompanyanumsagun)¹ สุพัตรา แผนวิชิต (Supattra Panwichit)²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำในประเทศไทย (2) วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำในประเทศไทย สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น (3) เสนอแนวทางและมาตรการทางอาญาเกี่ยวกับการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษา วิเคราะห์จากหนังสือ เอกสาร บทความ งานวิจัย รวมถึงประกาศและเอกสารราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำในประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า (1) สิ่งแวดล้อมถือเป็นหน้าที่ของทุกๆ คนที่จะต้องร่วมมือกันอนุรักษ์ไว้ และควรตระหนักว่าการพัฒนาประเทศจะต้องกระทำควบคู่ไปกับการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม และเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นไม่ว่าจากการกระทำของบุคคลใดจะต้องมีการชดเชยและเยียวยาความเสียหายนั้นเสมอ ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำทั้งในประเทศไทยมีทั้งประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติมากมายหลายฉบับในการบังคับใช้กฎหมาย มีทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุม กำกับ ดูแล และกำหนดหลักเกณฑ์ มาตรการต่างๆ ในการรักษาความสะอาด เพื่อเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการรักษาความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของประชาชน (2) ประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำที่มีความซ้ำซ้อนและเกิดช่องว่างในการบังคับใช้กฎหมาย และมีโทษจำคุกและโทษปรับในอัตราที่ต่ำมาก ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่เกิดความเกรงกลัวและกระทำความผิดซ้ำอีก เมื่อเทียบกับสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐอเมริกา พบว่า มีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างครอบคลุม และยังกำหนดให้ผู้กระทำความผิดฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่เสียไปให้กลับคืนดังเดิมอีกด้วย ส่วนประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดบทลงโทษทั้งโทษจำคุกและโทษปรับค่อนข้างสูงและเหมาะสมกับการกระทำความผิด ทำให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัว และไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีก (3) ข้อเสนอแนะทางที่สำคัญได้แก่ 1) ควรมีการรวบรวม ปรับปรุงกฎหมายสิ่งแวดล้อมให้ครอบคลุม เพื่อง่ายต่อประชาชน ผู้ปฏิบัติงานต่างๆ และผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีกฎหมายสิ่งแวดล้อม 2) ควรกำหนดโทษให้มีอัตราโทษที่สูงขึ้น เพื่อเป็นการยับยั้ง ช่มชู้มิให้ผู้กระทำความผิดซ้ำอีก 3) ควรมีมาตรการลงโทษที่กำหนดให้ผู้กระทำความผิดฟื้นฟูซ่อมแซมสิ่งแวดล้อมที่เสียไปให้กลับคืนดังเดิม

คำสำคัญ การลักลอบปล่อยน้ำเสีย การบังคับใช้กฎหมาย การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้กลับมาสภาพเดิม

¹ นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช buntita.ruth@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัตรา แผนวิชิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช thailawresearch@gmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

Abstract

This research aims to (1) study the concepts, theories, and criminal laws related to illegal discharge of wastewater into rivers in Thailand; (2) conduct a comparative analysis of criminal law measures on illegal discharge of wastewater into rivers in Thailand, French Republic, Federal Republic of America and Japan; and (3) propose guidelines and criminal law measures on illegal discharge of wastewater into rivers in Thailand. This research is a qualitative research which studies and analyses books, documents, articles, research, announcements, official documents as well as electronic media related to the enforcement of criminal laws on illegal discharge of wastewater into rivers in Thailand. The research findings revealed that (1) it is a responsibility for all to preserve the environment and all should recognise that national development must be achieved with environmental protection and that when a damage occurs, there must always be compensation and remedy for such damage; In which there are Criminal Code and other Statutes (Act) related to illegal discharge of wastewater into rivers in Thailand, where the punishment comprises both imprisonment and fine, with the purpose to control, regulate, govern, and determine various rules or measures to maintain the cleanliness to conserve the environment and secure the life, body and properties of the public. (2) Thailand has a complicated set of laws on control of illegal wastewater discharge, law enforcement loopholes, and extremely weak punishments on imprisonment and fines, resulting in offenders being unafraid to commit crime and repeating the unlawful act. Compared to French Republic and Federal Republic of America, those countries have comprehensively improved their environmental laws and require offenders to restore the environment to its previous state. Additionally, Japan applies relatively strong punishments on both imprisonment and fines appropriate for the offense to deter offenders from committing crime and repeating the unlawful act; and (3) the main recommendations comprise 1) to gather and comprehensively improve environmental laws to help the general public, operators, and judges who decide on environmental law cases; 2) to increase punishments to threaten and deter offenders from repeating the crime, and 3) to introduce a punitive measure that requires offenders to recover and restore the environment to its previous state.

Keywords: Illegal wastewater discharge, Law enforcement, Environmental restoration

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงที่เกิดจากการปล่อยน้ำทิ้งที่ไม่ผ่านการบำบัดจากกระบวนการผลิตในภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจบริการ ภาคการเกษตร และการประกอบกิจกรรมของครัวเรือนในชุมชนลงสู่แหล่งน้ำ ทั้งแม่น้ำ ลำคลอง ทะเลสาบ หนอง บึง และอ่างเก็บน้ำ โดยขาดการจัดการและควบคุมมลพิษทางน้ำ ทำให้แหล่งน้ำที่ใช้ในการอุปโภค บริโภค ทำการประมง และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำเสื่อมโทรมลงจนกระทั่งเน่าเสียไม่สามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำนั้นได้ จากสภาพปัญหามลพิษทางน้ำดังกล่าว ก่อให้เกิดผลกระทบและผลเสียต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ สัตว์ และพืช เนื่องจากน้ำเน่าเสียเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค ทำให้เกิดโรคต่างๆ ได้ เช่น โรคผิวหนัง โรคบิด โรคท้องร่วง หรือโรคมินามาตะ ที่เกิดจากการสะสมของปรอทที่มีอันตรายถึงชีวิตได้ หรือก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ จากน้ำเน่าเสีย และส่งกลิ่นเหม็นแก่ประชาชนซึ่งสัญจรไปมาหรือพักอาศัยอยู่บริเวณแหล่งน้ำ ดังกล่าว นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดผลเสียต่อเศรษฐกิจ เมื่อแหล่งน้ำเกิดมลพิษ ย่อมส่งผลกระทบต่อการเกษตรกรรม การประมง และอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อเศรษฐกิจโดยรวม สำหรับพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพน้ำโดยทั่วไป มาตรฐานควบคุมมลพิษทางน้ำจากแหล่งกำเนิด หน้าที่ของเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำ ระบบบำบัดน้ำเสียรวมและระบบกำจัดของเสียรวม, ค่าบริการและค่าปรับ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามาตรการลงโทษตามพระราชบัญญัตินี้มีเพียงโทษปรับ ซึ่งเป็นโทษสถานเบาที่สุดในทางอาญา และไม่มีบทกำหนดโทษทางอาญาที่เหมาะสม ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกิดการเกรงกลัวโทษและกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก นอกจากนี้กฎหมายที่ออกมาเพื่อควบคุมมลพิษทางน้ำมีมากมายหลายฉบับ ซึ่งแยกส่วนตามภาระหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน และตัวบทกฎหมายเองก็ไม่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหา จึงเกิดปัญหาการซ้ำซ้อนกันของข้อกำหนดและมาตรฐานการควบคุมมลพิษ จึงทำให้ผู้ประกอบการหรือผู้ก่อให้เกิดมลพิษทางน้ำได้กระทำความผิดลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำเรื่อยมา จากปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการปล่อยน้ำเสียมีตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน ภาคเกษตรกรรม และภาคอุตสาหกรรม เมื่อทุกภาคส่วนปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำ ก็จะทำให้เกิดปัญหามลภาวะทางน้ำระดับประเทศ แม้ว่าประเทศไทยจะได้มีการพยายามในการแก้ไข โดยการออกกฎหมายควบคุมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535, พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 ประมวลกฎหมายอาญา เป็นต้น แต่ดูเหมือนว่ายังมีการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำเรื่อยมา

ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีและมาตรการทางอาญาเกี่ยวกับการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่สิ่งแวดล้อมในประเทศไทย รวมถึงวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายอาญาเกี่ยวกับการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่สิ่งแวดล้อมในประเทศไทย และต่างประเทศ เพื่อเสนอแนวทางและมาตรการทางอาญาในยั่วยุ ช่มชู้ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

วัตถุประสงค์

- 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำในประเทศไทย
- 2) วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำในประเทศไทย สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น
- 3) เสนอแนวทางและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำในประเทศไทย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร โดยการศึกษาและวิเคราะห์จากหนังสือ ตำรา บทความวารสาร สิ่งตีพิมพ์ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย ตำบทกฎหมาย ประกาศ คำพิพากษากฎีกา และเอกสารราชการอื่นๆ ตลอดจนข้อมูลในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องมาตรการทางอาญาเกี่ยวกับการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำในประเทศไทย ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำในประเทศไทย

การทำลายสภาวะแวดล้อมของโลกจนถึงขั้นวิกฤต ทำให้โลกได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง มนุษย์จึงเกิดความวิตกกังวลต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมว่าอาจจะต้องสูญสลายลงไปเนื่องจากการกระทำของมนุษย์ ดังนั้น ทุกคนจึงน่าจะจะมีสิทธิที่จะปกป้องรักษาให้สภาพแวดล้อมของโลกดำรงอยู่เพื่อมวลมนุษยชาติต่อไป รวมถึงเรียกร้องมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดมาทำลายสิ่งแวดล้อม และสภาวะแวดล้อมที่จะต้องเสียไปด้วยการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมุ่งเน้นการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม ซึ่งทำให้เกิดปัญหาการทำลายและการลดลงของทรัพยากรธรรมชาติตามมา ทำให้หลายประเทศที่พัฒนาแล้วเกิดความคิดและตระหนักว่า หากไม่มีมาตรการใดที่จะนำมาใช้กับทุกประเทศทั่วโลกเพื่อหยุดยั้งหรือยุติการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและก่อปัญหาสิ่งแวดล้อมแล้ว ก็จะต้องส่งผลกระทบต่อลักษณะของปัญหามลพิษข้ามพรมแดน (Transboundary Pollution) และในที่สุดก็จะกระจายไปทั่วทุกประเทศทั่วโลก ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการดำเนินการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ โดยใช้หลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด เป็นหลักกฎหมายที่กำหนดให้ผู้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่าย ถึงแม้ว่าผู้กระทำให้เกิดความเสียหายจะได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายจะได้รับการยกเว้นความรับผิดชอบก็ต่อเมื่อเข้าข้อยกเว้นตามกฎหมายว่าไม่ต้องรับผิดชอบ และผู้ที่ได้รับความเสียหายมีหน้าที่พิสูจน์แต่เพียงว่าตนได้รับความเสียหายอย่างไร และเสียหายแค่ไหน เพียงใด โดยพิจารณาจากผลที่เกิดกับเหตุที่เป็นการกระทำนั้นจะต้องมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ศาลจะต้องหาคำอธิบายการกระทำกับความเสียหายขึ้นมาพิจารณาว่า มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ถ้าการกระทำและความเสียหายเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันแล้ว ผู้กระทำก็จำต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น ซึ่งมีกฎหมายต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียในประเทศไทย อันได้แก่ ประกาศ ประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) รักษาความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน 2) ส่งเสริมประชาชนและองค์กรเอกชนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม 3) ควบคุม ดูแลการประกอบกิจการโรงงาน อุตสาหกรรม 4) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และมาตรการในการควบคุมดูแลกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการสาธารณสุข ตลอดจนกำหนดมาตรฐานสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน 5) การตรวจสอบควบคุมหรือกำกับดูแลหรือแก้ไขสิ่งที่จะมีผลกระทบต่อสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน 6) การรักษาความสะอาดในที่สาธารณะและสถานสาธารณะ รวมถึงการห้ามทิ้งสิ่งปฏิกูลมูลฝอยในที่สาธารณะและสถานสาธารณะ และ 7) การบำบัด พื้นฟู สุขภาพและอนามัย การแก้ไข และบำบัดน้ำเสีย และสิ่งแวดล้อมจนได้มาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

2) วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำในประเทศไทยและต่างประเทศ

จากการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการจัดการการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำในประเทศไทยและนำมาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากอนุสัญญาของสภายุโรปว่าด้วยการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมโดยกฎหมาย อาณาได้พิจารณาถึงจุดมุ่งหมายของสภายุโรป คือเพื่อบรรลุความเป็นเอกภาพยิ่งขึ้นในระหว่างประเทศสมาชิกนั้น และมีวัตถุประสงค์เพื่อให้แน่ใจว่าผู้กระทำผิดเกี่ยวกับการละเมิดสิ่งแวดล้อมจะไม่รอดพ้นจากการถูกดำเนินคดี และเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศให้ถึงที่สุด โดยอนุสัญญานี้บ่งชี้ถึงภาคีแต่ละประเทศ รับรองที่จะกำหนดความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมให้เป็นความผิดทางอาญา ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศของตน และภาคีแต่ละประเทศจะต้องกำหนดเขตอำนาจศาลเหนือความผิดทางอาญา ดังกล่าว เมื่อมีการกระทำความผิดในดินแดนของตน นอกจากนี้ภาคีแต่ละประเทศจะต้องลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงโทษจำคุก และการกำหนดให้ฟื้นฟูซ่อมแซมสิ่งแวดล้อมที่เสียไปให้กลับคืนดีดังเดิมด้วย และจะต้องเรียกร้องความรับผิดชอบต่อบุคคลที่กระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และให้นิติบุคคลนั้นฟื้นฟูซ่อมแซมสิ่งแวดล้อมที่เสียไปให้กลับคืนดีดังเดิมอีกด้วย ตลอดจนประเทศภาคีจะต้องร่วมมือในการสอบสวนและดำเนินคดีในศาลสำหรับความผิดทางอาญาที่ระบุไว้ในอนุสัญญานี้ โดยสอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎหมายภายในของประเทนั้นอย่างกว้างขวางที่สุด

ซึ่งผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาภาคีสหพันธรัฐฝรั่งเศส สหพันธรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น ซึ่งถูกจัดให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วและมีเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับต้นๆ ของโลก โดยประชากรประกอบอาชีพอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม ซึ่งมีแนวคิดเกี่ยวกับการปกป้องและการบำรุงรักษาสีน้ำเงิน ทรัพยากรธรรมชาติ มีมาตรการกำหนดกฎหมายในการคุ้มครองคุณภาพน้ำ รวมไปถึงมีการบังคับใช้อย่างจริงจัง หากพบว่า มีผู้กระทำความผิดกฎหมายจะมีบทลงโทษที่เข้มงวดอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้กระทำความผิดมีความเกรงกลัวต่อกฎหมายและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เมื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายของประเทศไทย จะเห็นได้ว่ากฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษทางน้ำที่บัญญัติออกใช้ ทั้งในรูปแบบประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติ และประกาศจากกระทรวงต่างๆ มีหลายหน่วยงานของภาครัฐที่ออกกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษทางน้ำมาบังคับใช้ในหน่วยงานของตน และมีเนื้อหาการบังคับใช้ และมาตรฐานการควบคุมปัญหาน้ำเน่าเสียที่คล้ายคลึงกัน ทำให้กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมขาดความเป็นเอกภาพของกฎหมาย และมีการกระจายของกฎหมายที่อยู่ตามหน่วยงานของภาครัฐต่างๆ ไม่สอดคล้องกัน และไม่มีบทลงโทษทำให้เกิดช่องว่างในกฎหมายแต่ละฉบับที่บังคับใช้ ซึ่งมีความแตกต่างจากมาตรการทางกฎหมายของภาคีประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น ที่ให้ความสำคัญในการปกป้องและรักษาคุณภาพของน้ำเป็นอย่างมาก และมีการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษทางน้ำเพียงกฎหมายตัวเดียวเท่านั้น จึงทำให้กฎหมายดังกล่าวมีเอกภาพ และนำมาบังคับใช้ได้อย่างเด็ดขาด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) สาธารณรัฐฝรั่งเศส สมาคมฝรั่งเศสเพื่อกฎหมายสิ่งแวดล้อม ได้เสนอแผนงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและเสนอให้จัดทำประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมขึ้น เพื่อประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติงานทั้งหลาย โดยเป็นการรวบรวมกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหารเข้าไว้ด้วยกัน กฎหมายแต่ละประเภทมีการจัดไว้เป็นหมวดหมู่ทำให้ง่ายต่อการค้นหา ซึ่งการจัดทำประมวลกฎหมายดังกล่าวยังสามารถทำได้รวดเร็วเพราะไม่มีการร่างตัวบทขึ้นมาใหม่เพียงแต่เป็นการรวบรวมกฎหมายเท่านั้น โดยประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมดังกล่าวถือเป็นกฎหมายภายใน การออกกฎหมายภายในใดๆ ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ต้องเคารพต่อกฎของสหภาพยุโรปนั้นๆ ด้วย เนื่องจากกฎของสหภาพยุโรปมีลำดับศักดิ์สูงกว่า

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

2) สหพันธรัฐอเมริกา รัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกาได้จัดทำพระราชบัญญัติน้ำสะอาด (The Clean Water Act 1972: CWA) เพื่อควบคุมการปล่อยมลพิษลงสู่แหล่งน้ำผิวดินของประเทศ รวมทั้งทะเลสาบ แม่น้ำ ลำธาร พื้นที่ชุ่มน้ำ และพื้นที่ชายฝั่ง รวมทั้งกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำ การจัดการ และการบังคับใช้ เพื่อช่วยให้รัฐบาลของรัฐและท้องถิ่นพัฒนาแผนการควบคุมมลพิษของตนเอง และพระราชบัญญัติน้ำสะอาดได้รับการยกย่องในเรื่องการลดปริมาณน้ำเสียหรือของเสียจากแหล่งกำเนิดที่ปล่อยสู่แหล่งน้ำในประเทศ หรือการปล่อยน้ำเสียหรือของเสียจากเขตเทศบาล และในภาคอุตสาหกรรม โดยแหล่งน้ำในประเทศสหรัฐอเมริการ้อยละ 60 ถือว่าสะอาดเพียงพอสำหรับให้ประชาชนประกอบกิจกรรมทางน้ำได้

3) ประเทศญี่ปุ่น คณะรัฐมนตรีได้บัญญัติกฎหมายพิเศษที่เกี่ยวกับการควบคุมการปล่อยน้ำเสีย คือ กฎหมายควบคุมมลพิษทางน้ำ (Water Pollution Control Law, 1970) เพื่อช่วยเหลือเยียวยาปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมลพิษทางน้ำในพื้นที่สาธารณะโดยการควบคุมน้ำทิ้งที่ปล่อยโดยโรงงานอุตสาหกรรม หรือสถานประกอบการที่ระบายลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะต่างๆ เพื่อปกป้องสุขภาพของมนุษย์ และเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ที่ได้รับความเสียหายจากการก่อให้เกิดมลพิษทางน้ำ และสามารถนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในประเทศไทย และกฎหมายในประเทศไทย สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น ดังรายละเอียดที่แสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายในประเทศไทย สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น

ประเทศ	กฎหมายที่ใช้บังคับ	มาตรการและบทลงโทษ	ผลการวิเคราะห์
ประเทศไทย	- ประมวลกฎหมายอาญา - พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 - พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 - พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 - พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 - พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535 - พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ.2561 - พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ.2543 - ข้อกำหนดการจัดสรรที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยและพาณิชย์ กทม.และตามประกาศคณะกรรมการจัดสรรที่ดินแต่ละจังหวัด - ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2564	- ประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติเพื่อรักษาความปลอดภัยในชีวิตร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน จึงมีบทบัญญัติกำหนดมาตรการทางอาญาในการลงโทษแก่ผู้กระทำ ความผิด โดยมีลักษณะการลงโทษทางอาญา ดังนี้ 1. โทษประหารชีวิต 2. โทษจำคุก 3. โทษกักขัง 4. โทษปรับ 5. โทษริบทรัพย์สิน 6. มาตรการบังคับทางอาญาอื่น 7. โทษทางปกครอง - พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำ มีการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการบำบัดน้ำเสีย	ประเทศไทยมีกฎหมายและมาตรการต่างๆ เพื่อป้องกันและควบคุมเกี่ยวกับปัญหามลพิษทางน้ำ ทั้งทางตรง และทางอ้อม โดยอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงต่างๆ และมีการบัญญัติกฎหมายหลายฉบับเพื่อควบคุมมลพิษทางน้ำบัญญัติไว้มากมาย ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันในเรื่องทำให้เกิดความซ้ำซ้อน และเกิดช่องว่างในการบังคับใช้กฎหมาย และมีข้อจำกัดในกระบวนการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม ส่งผลเกิดความล่าช้าในการพิจารณาคดี และไม่ทันต่อการเยียวยาและแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม อีกทั้งการเยียวยาผู้เสียหายมีระยะเวลาที่สั้นเกินไป และมีโทษจำคุกและโทษปรับในอัตราที่ต่ำมาก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเทศ	กฎหมายที่ใช้บังคับ	มาตรการและบทลงโทษ	ผลการวิเคราะห์
		หรือกำจัดของเสียจากแหล่งกำเนิด ออกสู่สิ่งแวดล้อมไว้ และยังมี มาตรฐานในการก่อสร้างโครงการ บ้านจัดสรรตามพระราชบัญญัติ จัดสรรที่ดิน หรือโรงงาอุตสาหกรรม ให้มีระบบบำบัดน้ำเสียหรือกำจัด ของเสียก่อนปล่อยออกสู่สิ่งแวดล้อม รวมถึงประกาศ ข้อกำหนดและ บทบัญญัติต่างๆ ในการขดเขย ค่าเสียหายแก่สุขภาพ และอนามัย การบำบัดฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและ น้ำเสีย และการห้ามมิให้ประชาชน ก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น อีกด้วย โดยหากผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งของ เจ้าหน้าที่หรือบทบัญญัติของกฎหมาย ผู้นั้นจะต้องได้รับโทษทั้งจำคุกและปรับ	
สาธารณรัฐ ฝรั่งเศส	- กฎบัตรว่าด้วยเรื่องสิ่งแวดล้อม (la charte de l'environnement) - กฎหมายสหภาพยุโรป - ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม	- สาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้แบ่งประเภท ของการกระทำความผิดที่ส่งผล กระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่จะได้รับ บทลงโทษทางอาญาไว้ 5 ประเภท คือ 1. การกระทำความผิดที่เป็นการ ทำลายหรือสร้างผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม 2. ผู้ประกอบกิจการดำเนินกิจการที่ ไม่ได้ดำเนินการขออนุญาต หรือขออนุญาตแต่ไม่ปฏิบัติตาม กฎเกณฑ์ที่ระบุไว้ในใบอนุญาต 3. ผู้ประกอบกิจการไม่เคารพ กฎเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดเป็นพิเศษ 4. ผู้ประกอบกิจการไม่ปฏิบัติตาม บทลงโทษทางปกครอง และฝ่าย ปกครองฟ้องผู้ประกอบกิจการ ให้รับผิดชอบทางอาญาได้ 5. ผู้ประกอบกิจการไม่ดำเนินการ ตามที่ฝ่ายปกครองมีคำสั่งให้	มาตรการทางอาญาของสาธารณรัฐ ฝรั่งเศส เป็นการกำหนดนโยบาย ด้าน สิ่งแวดล้อมในการบริหารประเทศที่สนับสนุน การพัฒนาอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยมีการแบ่งอำนาจในการดูแลควบคุม 3 ระดับ จึงทำให้การตัดสินใจเกี่ยวกับน้ำ ในระดับท้องถิ่นต่างๆ ถูกพิจารณาโดยองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มี ความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ส่วน รัฐบาลทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลในระดับนโยบาย โดยใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการ ดำเนินการต่างๆ และมีการออกกฎหมาย รักษาหรือคุ้มครองคุณภาพของน้ำ ซึ่งมี สถานะทางกฎหมายเทียบเท่ากับกฎหมาย รัฐธรรมนูญ มุ่งเน้นในการให้ความสำคัญต่อ การปกป้องและรักษาคุณภาพของน้ำ รวมถึง สิทธิมนุษยชนของประชากรในสาธารณรัฐ ฝรั่งเศส ที่พึงได้เข้าถึงแหล่งน้ำ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเทศ	กฎหมายที่ใช้บังคับ	มาตรการและบทลงโทษ	ผลการวิเคราะห์
		กระทำเพื่อปกป้อง คุ่มครอง สิ่งแวดล้อม หรือผู้ประกอบการ กิจการกระทำกิจการใดๆ ที่ขัดขวาง ที่ขัดขวางการกระทำของฝ่าย ปกครองที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม - ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบ - ปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำอันเป็นบ่อบึง - ทางอาญาจะมีโทษจำคุกและปรับ - ผู้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม - ไม่ขอใบอนุญาตด้านสิ่งแวดล้อม ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจบังคับ	นอกจากนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจ ในการออกคำสั่งต่างๆ ที่เป็นบทลงโทษ ทางปกครอง การสั่งหยุดดำเนินงานชั่วคราว หรือปิดกิจการได้ และมีอำนาจในการกำหนด ค่าปรับ และนอกจากนี้ยังมีบทลงโทษ ทางอาญาในกฎหมายสิ่งแวดล้อมอีกด้วย สิ่งที่ทำให้เห็นชัดเจน คือ การแบ่งกระจาย อำนาจในการตัดสินใจที่อยู่ในขอบเขตของ การกระทำความผิด ทำให้สามารถจัดการกับ ผู้ที่ก่อมลพิษได้ทันที
สหพันธ์ สาธารณรัฐ อเมริกา	- National Environmental Policy Act 1969 หรือ NEPA - พระราชบัญญัติน้ำสะอาด (The Clean Water Act 1972 : CWA) - กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบ การชดเชย และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างครอบคลุม (The Comprehensive Environmental Response, Compensation and Liability Act : CERCLA) หรือ “Superfund”	ทางปกครองได้ เช่น คำสั่งให้หยุด ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม หรือโทษปรับ - สำนักงานคุ้มครองสิ่งแวดล้อมแห่ง - สหพันธ์สาธารณรัฐอเมริกา (EPA) - ซึ่งเป็นหน่วยงานกลางของรัฐ - มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนด - นโยบายเกี่ยวกับการขจัดมลพิษ - ทางน้ำ รวมถึงออกกฎหมายควบคุม - มลพิษทางน้ำ ซึ่งมีการกำหนด - มาตรฐานด้านสุขภาพของมนุษย์ - ที่โรงงานอุตสาหกรรมจะต้องทำ - การบำบัดน้ำเสียหรือของเสียให้ได้ - ตามมาตรฐานที่รัฐกำหนดก่อนปล่อย - น้ำเสียหรือของเสียออกสู่สิ่งแวดล้อม - นอกจากนี้ยังมีการจัดทำใบอนุญาต - ระบายน้ำทิ้ง (NPDES) เพื่อควบคุม - การระบายน้ำเสียหรือของเสียของ - โรงงานอุตสาหกรรมให้อยู่ภายใต้ - เกณฑ์มาตรฐานก่อนปล่อยออกสู่ - สิ่งแวดล้อมอีกด้วย - บทลงโทษของผู้กระทำความผิดใน - การลักลอบปล่อยน้ำเสียหรือของเสีย - ออกสู่สิ่งแวดล้อมนั้น ผู้ได้รับความ	รัฐบาลของสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญ ถึง ความร้ายแรงของปัญหามลพิษทางน้ำ และ บัญญัติกฎหมายออกมาเพื่อเป็นการป้องกัน ก่อนที่จะเกิดปัญหารุนแรงจนไม่สามารถ แก้ไขได้ รัฐบาลกลางกำหนดให้สำนักงาน คุ้มครองสิ่งแวดล้อมแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐ อเมริกา (EPA) และหน่วยงานที่กำกับดูแล ของรัฐที่ได้รับอนุญาตให้มีวิธีการต่างๆ ในการ ดำเนินการบังคับใช้กับผู้ละเมิดข้อกำหนดการ อนุญาต เพื่อแก้ไขการละเมิดและประเมิน บทลงโทษทางการเงิน นอกจากนี้ กฎหมายยัง อนุญาตให้ สำนักงานคุ้มครองสิ่งแวดล้อม แห่งสหรัฐอเมริกา (EPA) และหน่วยงานของรัฐ ดำเนินการทางแพ่งและทางอาญา ซึ่งอาจ รวมถึงคำสั่งบังคับหรือโทษตลอดจนโทษ จำคุกสำหรับบุคคล ที่พบว่า จงใจละเมิด ข้อกำหนด และเป็นอันตรายต่อสุขภาพ และ สวัสดิภาพของประชาชนหรือสิ่งแวดล้อม ทั้งยัง เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเข้ามามีส่วนร่วม ในการตรวจสอบเกี่ยวกับการดำเนินการออก ใบอนุญาตระบายน้ำทิ้ง (NPDES) อีกด้วย สำหรับการจัดการน้ำเสียในสหพันธ์สาธารณรัฐ อเมริกามีวิธีการ และเทคโนโลยีที่มีรูปแบบของ การบำบัดรวมศูนย์และการบำบัดแบบไม่รวม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเทศ	กฎหมายที่ใช้บังคับ	มาตรการและบทลงโทษ	ผลการวิเคราะห์
		เสียหายจากการทำนั้นสามารถเรียกร้องเอาผิดกับบุคคลใดๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและย้อนหลังไปในอดีต	ศูนย์ และมีกฎหมายและการจัดตั้งองค์กรต่างๆ มากดูแล เช่น การบังคับใช้กฎหมาย Clean Water Act ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสหรัฐอเมริกา โดยดำเนินการศึกษาวิจัยเทคนิค การประเมินและวิเคราะห์คุณภาพของน้ำ การพัฒนาคุณภาพน้ำ การขออนุญาตปล่อยทิ้งน้ำเสียสู่แหล่งน้ำ สำหรับบทลงโทษในกรณีผู้ที่กระทำความผิดสหพันธ์สาธารณรัฐอเมริกามีระบบศาลคู่ คือ ศาลรัฐบาลกลาง (Federal Court System) และศาลมลรัฐ (State Court System) คดีเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมของศาลมลรัฐส่วนใหญ่ จึงเป็นคดีละเมิดของเอกชนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐอเมริกาได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีอำนาจฟ้องและดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมได้ ทำให้รัฐบาลมีการพิจารณาบทลงโทษดุลพินิจในการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐ และรัฐบาลยอมรับให้กลุ่มประชาชนมีสิทธินำคดีขึ้นสู่ศาล เพื่อบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมได้
ประเทศญี่ปุ่น	กฎหมายควบคุมมลพิษทางน้ำ (Water Pollution Control Law, 1970)	- กฎหมายอาญาสิ่งแวดล้อมสามารถแบ่งจากองค์ประกอบความผิดได้ 5 ประเภท คือ 1. ความผิดที่กำหนดให้การกระทำการปล่อยมลพิษที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกาย ชีวิต เป็นองค์ประกอบความผิด 2. การกระทำการปล่อยมลพิษก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เป็นองค์ประกอบความผิด 3. การกระทำการปล่อยมลพิษผิดต่อกฎหมาย หรือไม่ได้รับอนุญาต เป็นองค์ประกอบความผิด 4. การกระทำที่ขัดต่อคำสั่งราชการที่ควบคุมมลพิษ เป็นองค์ประกอบ	รัฐบาลญี่ปุ่นมีโครงสร้างการกระจายอำนาจสู่องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งสามารถบริหารจัดการด้วยตนเอง โดยการออกกฎหมายควบคุมมลพิษที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม และให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพน้ำเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ กฎหมายอาญาสิ่งแวดล้อมมีการบัญญัติบทลงโทษมาไว้อย่างชัดเจน ช่วยคุ้มครองสุขภาพร่างกายของมนุษย์และอนุรักษ์สภาพนิเวศวิทยาธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม กฎหมายอาญาสิ่งแวดล้อมมีขอบเขตจำกัดในการใช้ ดังนั้นการจะนำหลักกฎหมายอาญามาใช้บังคับในเรื่องสิ่งแวดล้อมได้ก็ต่อเมื่อไม่มีมาตรการทางแพ่ง หรือทางปกครองที่สามารถใช้ปรับกับคดีนั้นๆ ได้ ซึ่งหลักการของกฎหมายอาญาจะลงโทษเฉพาะความผิดที่ได้กระทำละเมิดต่อชีวิต ร่างกาย และ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเทศ	กฎหมายที่ใช้บังคับ	มาตรการและบทลงโทษ	ผลการวิเคราะห์
ประเทศญี่ปุ่น (ต่อ)	ความผิด 5. การไม่ขออนุญาตจากราชการ หรือแสดงเอกสารเท็จในการขออนุญาตเป็นองค์ประกอบความผิด - รัฐบาลญี่ปุ่นกำหนดมาตรฐาน สำหรับสุขภาพอนามัยของมนุษย์ และมาตรฐานสำหรับสิ่งมีชีวิตในน้ำ เพื่อควบคุมมิให้ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมหรือสถานประกอบการทำการบำบัดน้ำเสีย หรือน้ำทิ้งจากการประกอบกิจการให้ได้ตามมาตรฐาน ที่คณะรัฐมนตรีหรือผู้ว่าราชการจังหวัดนั้นๆ ได้กำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งไว้เสียก่อน หากผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมหรือสถานประกอบการใดลักลอบปล่อยน้ำเสียหรือน้ำทิ้งโดยไม่เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งที่กำหนด ผู้ว่าราชการจังหวัดอาจสั่งให้ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมหรือสถานประกอบการนั้นดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง โครงสร้างการบำบัดน้ำเสียให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งที่กำหนดได้ทันที	ความผิดที่ได้กระทำการปล่อยสารพิษเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายเท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบกับความผิดที่ปล่อยมลพิษที่ผิดต่อกฎหมาย หรือไม่ได้รับอนุญาต หรือกระทำการที่ขัดต่อคำสั่งราชการที่ควบคุมมลพิษ หรือการไม่ขออนุญาตจากราชการ หรือแสดงเอกสารเท็จในการขออนุญาต ซึ่งความผิดดังกล่าวเป็นความผิดที่ไม่ต้องพิจารณาว่าเป็นความผิดต่อชีวิต ร่างกายหรือไม่ เพียงแต่เป็นความผิดเพราะกฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น นอกจากนี้ รัฐบาลญี่ปุ่นยังได้กำหนดให้ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมหรือสถานประกอบการทำการบำบัดน้ำเสีย หรือน้ำทิ้งจากการประกอบกิจการให้ได้ตามมาตรฐาน ที่คณะรัฐมนตรีหรือผู้ว่าราชการจังหวัดนั้นๆ ได้กำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งไว้เสียก่อน หากผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมหรือสถานประกอบการใดลักลอบปล่อยน้ำเสียหรือน้ำทิ้งโดยไม่เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งที่กำหนด ผู้ว่าราชการจังหวัดอาจสั่งให้ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมหรือสถานประกอบการนั้นดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง โครงสร้างการบำบัดน้ำเสียให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งที่กำหนดได้ทันที	

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

โครงสร้างการ
บำบัดน้ำเสียได้ และหาก
มีผู้ฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตาม
คำสั่ง ดังกล่าวจะต้อง
ระวางโทษจำคุกไม่เกิน
หนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่ง
ล้านบาท

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องมาตรการทางอาญาเกี่ยวกับการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำในประเทศไทย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำทั้งในประเทศไทย

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการการลักลอบปล่อยน้ำเสียต่างๆ และสิทธิของบุคคลในการใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อม รวมถึงหลักการต่างๆ เกี่ยวกับผู้ประกอบการ หรือผู้ก่อมลพิษ ที่จะต้องรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมจากปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำของทุกภาคส่วนในประเทศไทย โดยมีแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการการลักลอบปล่อยน้ำเสียได้ ดังนี้

(1) สิทธิในสิ่งแวดล้อม (Right to the Environment) หมายความว่าสิ่งแวดล้อมควรถือเป็นสมบัติร่วมกันของมนุษยชาติ (Common Heritage of Mankind) และถือเป็นหน้าที่ของทุกๆ คนที่จะต้องร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวนั้นอย่างยั่งยืน และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีและเหมาะสมทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นทุกคนจึงน่าจะมีสิทธิที่จะปกป้องรักษาให้สภาพแวดล้อมของโลกดำรงอยู่เพื่อมวลมนุษยชาติตลอดไป รวมถึงเรียกร้องมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดมาทำลายสิ่งแวดล้อม และสภาวะแวดล้อมที่จะต้องเสียไปด้วยการพัฒนาประเทศ ซึ่งเป็นต้นเหตุสำคัญแห่งปัญหาสิ่งแวดล้อม ทำให้หลายประเทศที่พัฒนาแล้วเกิดความคิดและตระหนักว่า หากไม่มีมาตรการใดที่จะนำมาใช้กับทุกประเทศทั่วโลก เพื่อหยุดยั้งหรือยุติการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและก่อปัญหาสิ่งแวดล้อมแล้ว ก็จะต้องส่งผลกระทบต่อลักษณะของปัญหามลพิษข้ามพรมแดน (Transboundary Pollution) และในที่สุดก็จะกระจายไปทั่วทุกประเทศทั่วโลก ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการดำเนินการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ ภายใต้แนวคิดของหลักการพัฒนาประเทศยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องให้คงไว้ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย แต่การพัฒนาประเทศจะต้องกระทำควบคู่ไปกับการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ

(2) ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) หากเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นไม่ว่าจากการกระทำของบุคคลใดจะต้องมีการชดเชยและเยียวยาความเสียหายนั้นเสมอ โดยไม่คำนึงว่าผู้กระทำจะจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ โดยมุ่งความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในความปลอดภัยต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินจากการกระทำของบุคคลอื่น จึงเรียกว่าความรับผิดโดยเคร่งครัด หรืออีกนัยหนึ่ง คือ ความรับผิดโดยปราศจากความผิด (Liability without fault) หมายความว่าผู้กระทำยังคงต้องรับผิดชอบถึงแม้จะมิได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม เว้นแต่ในกรณีที่พิสูจน์ได้ว่ามลพิษเช่นนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัยหรือการสงคราม การกระทำตามคำสั่งของรัฐบาลหรือเจ้าพนักงานของรัฐ และการกระทำหรือการละเว้นการกระทำ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ของผู้ที่ได้รับอันตรายหรือความเสียหายเอง หรือของบุคคลอื่น ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงหรือโดยอ้อมในการรั่วไหล หรือการแพร่กระจายของมลพิษนั้น

(3) ทฤษฎีว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ผลที่เกิดกับเหตุที่เป็นการกระทำนั้นจะต้องมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน กล่าวคือ เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นอันเป็นมูลให้เกิดการฟ้องร้องกันขึ้นแล้ว ประเด็นหนึ่งที่ศาลจะต้องหยิบยกขึ้นพิจารณา คือ การกระทำกับความเสียหายมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ถ้าการกระทำและความเสียหายเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันแล้ว ผู้กระทำก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น

และนอกจากนี้ยังศึกษากฎหมายต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียในประเทศไทย จากความพยายามในการควบคุมและจัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้มีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนาน และได้พัฒนามาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันมีประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติในการควบคุม ดังนี้

(1) ประมวลกฎหมายอาญา เพื่อการรักษาความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน โดยมีบทบัญญัติกำหนดมาตรการทางอาญาในการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด เช่น ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุก และเสียค่าปรับหรือทั้งจำทั้งปรับ

(2) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เพื่อเป็นการส่งเสริมประชาชนและองค์กรเอกชนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และราชการส่วนท้องถิ่นให้เกิดการประสานงานและมีหน้าที่ร่วมกันในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการและการควบคุมมลพิษทางน้ำ เช่น มาตรฐานคุณภาพน้ำโดยทั่วไป มาตรฐานควบคุมมลพิษทางน้ำจากแหล่งกำเนิด และการดำเนินงานและควบคุมระบบบำบัดน้ำเสียและระบบกำจัดของเสียรวม

(3) พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 เพื่อการควบคุม ดูแลการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการออกใบอนุญาต การใช้และการยกเลิก เพิกถอนใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อป้องกันเหตุเดือดร้อนรำคาญ ความเสียหาย หรืออันตรายอันอาจเกิดขึ้นจากการประกอบกิจการของโรงงานอุตสาหกรรม

(4) พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 เพื่อการควบคุมการก่อสร้าง การดัดแปลง การรื้อถอน และการใช้อาคารทั่วไป โดยให้อำนาจรัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ เพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคง ความปลอดภัย การป้องกันอัคคีภัย การสาธารณสุข การผังเมือง การสถาปัตยกรรม การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

(5) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 เพื่อการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และมาตรการในการควบคุมดูแลกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการสาธารณสุข ตลอดจนกำหนดมาตรฐานสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน และวิธีดำเนินการเพื่อตรวจสอบควบคุมหรือกำกับดูแลหรือแก้ไขสิ่งที่จะมีผลกระทบต่อสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน

(6) พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535 เพื่อการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะและสถานสาธารณะ รวมถึงการห้ามทิ้งสิ่งปฏิกูลมูลฝอยในที่สาธารณะและสถานสาธารณะ

(7) พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 เพื่อการพัฒนา บริหารจัดการ บำรุงรักษา พื้นฟู และอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างสมดุลและยั่งยืน จึงมีการแบ่งประเภทของน้ำ และกำหนดสิทธิในการใช้หรือกักเก็บน้ำสาธารณะไว้ และการให้อำนาจรัฐมนตรีในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรน้ำ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

สาธารณะให้การบริหารจัดการมีทิศทางที่สอดคล้องกับสถานการณ์ เป็นการช่วยลดความซ้ำซ้อนในด้านงบประมาณและการทำงานที่เกี่ยวข้องกับน้ำ และประชาชนมีส่วนร่วมกับภาครัฐในการบริหารจัดการน้ำมากขึ้น

(8) พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ.2543 เพื่อกำกับดูแลการจัดสรรที่ดินโดยทั่วไป โดยกำหนดนโยบายวางระเบียบเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดิน ตลอดจนกำหนดแบบมาตรฐานของสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินจัดสรร เพื่อให้ผู้ขอใบอนุญาตทำการจัดสรรที่ดินใช้ในการประกอบกิจการตามพระราชบัญญัตินี้ และวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดินตามคำร้องหรือคำอุทธรณ์ของผู้ขอใบอนุญาตทำการจัดสรรที่ดินหรือผู้จัดสรรที่ดิน อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การสาธารณสุข และการสาธารณสุข โดยต้องกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับระบบการระบายน้ำ การบำบัดน้ำเสีย และการจำกัดสิ่งปฏิกูลให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นที่ของจังหวัดนั้น ๆ

(9) ประกาศคณะกรรมการจัดสรรที่ดินกลาง เรื่อง กำหนดนโยบายการจัดสรรที่ดินเพื่ออยู่อาศัยและพาณิชย์กรรม (ฉบับที่ 10) พ.ศ.2560 เป็นการกำหนดขนาดของโครงการจัดสรรที่ดินเพื่ออยู่อาศัยและพาณิชย์กรรม โดยให้พิจารณาจากจำนวนที่ดินที่ทำการรังวัดแบ่งเป็นที่ดินแปลงย่อยเพื่อจัดจำหน่ายตามแต่ประเภทอาคารที่จัดสรร เช่น ที่ดินพร้อมอาคารประเภทบ้านเดี่ยว บ้านแฝด หรืออาคารพาณิชย์ รวมถึงให้มีการจัดระบบและมาตรฐานของถนน ทางเดินเท้าในที่ดินจัดสรรทั้งหมด ตลอดจนการจัดให้มีระบบการระบายน้ำ การบำบัดน้ำเสีย และการกำจัดขยะสิ่งปฏิกูล และระบบสาธารณสุขและบริการสาธารณะที่จำเป็นต่อการรักษาสุขภาพแวดล้อม การส่งเสริมสภาพความเป็นอยู่และการบริหารชุมชน

(10) ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2564 เป็นการกำหนดให้ที่ดินจัดสรรเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องถูกควบคุมการปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อม โดยกำหนดมิให้ผู้จัดสรรที่ดินปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อม เว้นแต่จะได้ทำการบำบัดน้ำเสียให้เป็นไปตามมาตรฐานการควบคุมการระบายน้ำทั้งจากที่ดินจัดสรรที่กำหนดไว้ในประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทั้งจากที่ดินจัดสรร

2) วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำในประเทศไทย และต่างประเทศ

(1) มาตรการทางอาญาของประเทศไทย

ประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำหรือแหล่งน้ำสาธารณะ มีมาตรการต่างๆ เพื่อป้องกันและควบคุมเกี่ยวกับปัญหามลพิษทางน้ำ ซึ่งในปัจจุบันมีการควบคุมมลพิษทางน้ำทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงต่างๆ และมีการบัญญัติกฎหมายหลายฉบับเพื่อควบคุมมลพิษทางน้ำ ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535, พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535, พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522, พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535, พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ.2561, พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ.2543, ประกาศคณะกรรมการจัดสรรที่ดินกลาง เรื่อง กำหนดนโยบายการจัดสรรที่ดินเพื่ออยู่อาศัยและพาณิชย์กรรม (ฉบับที่ 10) พ.ศ.2560 และประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2564 ซึ่งมาตรการสั่งการและควบคุมเกี่ยวกับมลพิษทางน้ำของประเทศไทยที่บัญญัติไว้มากมาย มีความคล้ายคลึงกันในเนื้อหาทำให้เกิดความซ้ำซ้อน และเกิดช่องว่างในการบังคับใช้กฎหมาย และมีข้อจำกัดในกระบวนการพิจารณาตัดสินสิ่งแวดล้อม ส่งผลเกิดความล่าช้าในการพิจารณาคดี และไม่ทันต่อการเยียวยาและแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม อีกทั้งการเยียวยาผู้เสียหายมีระยะเวลาที่สั้นเกินไป ประกอบกับมีโทษจำคุกและโทษปรับในอัตราที่ต่ำมาก จึงพบผู้กระทำความผิดอยู่

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

บ่อยครั้ง เนื่องจากผู้กระทำความผิดไม่มีความเกรงกลัวต่อกฎหมายต่อบทลงโทษที่ไม่รุนแรงเพียงพอ ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่
การพินิจพิจารณาและขาดความตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำอย่างจริงจัง

(2) อนุสัญญาของสภายุโรปว่าด้วยการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมโดยกฎหมายอาญา

จากการศึกษาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมในต่างประเทศซึ่งได้ทำการศึกษาจากอนุสัญญาของ
สภายุโรปว่าด้วยการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมโดยกฎหมายอาญา สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น
พบว่า สาธารณรัฐฝรั่งเศส มีการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด กล่าวคือ สาธารณรัฐฝรั่งเศส
มีการรวบรวมกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่กระจัดกระจายอยู่ในกฎหมายหลายฉบับเข้าด้วยกันเป็นประมวลกฎหมาย
สิ่งแวดล้อม เพื่อประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติทั้งหลาย โดยกฎหมายแต่ละประเภทได้จัดไว้เป็นหมวดหมู่ทำให้ง่ายต่อการค้นหา ส่วน
ประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายที่ชัดเจน และครอบคลุม เน้นการมีบทบาท และการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถเข้ามา
ตรวจสอบ ฟ้องร้องและดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมได้ และประเทศญี่ปุ่น มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและการพัฒนาคุณภาพน้ำ
มีกฎหมายที่ค่อนข้างรุนแรง เป็นการมุ่งเน้นการระงับ ปรับปรุง และเป็นการป้องกันก่อนเกิดเหตุ

(3) มาตรการทางอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ในอดีตประเทศฝรั่งเศสประสบกับปัญหามลพิษทางน้ำอย่างรุนแรง
ทำให้รัฐบาลฝรั่งเศสตระหนักเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำเป็นอย่างมาก ได้กำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมในการบริหารประเทศ
ที่สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงได้แก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
ให้ครอบคลุม เพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชากรในฝรั่งเศสมากขึ้นอีกด้วย โดยสาธารณรัฐฝรั่งเศส มีการแบ่งอำนาจใน
การควบคุมดูแล 3 ระดับ ได้แก่ เทศบาล จังหวัด และแคว้น จึงทำให้การตัดสินใจเกี่ยวกับน้ำในระดับท้องถิ่นต่างๆ
ถูกพิจารณาโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ส่วนรัฐบาลทำหน้าที่เป็น
ผู้ดูแลในระดับนโยบาย โดยใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการดำเนินการต่างๆ และมีการออกกฎหมายรักษาหรือคุ้มครอง
คุณภาพของน้ำ คือ กฎบัตรว่าด้วยเรื่องสิ่งแวดล้อม (la charte de l'environnement) ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการรักษา
คุณภาพของน้ำ มีสถานะทางกฎหมายเทียบเท่ากับกฎหมายรัฐธรรมนูญ มุ่งเน้นในการให้ความสำคัญต่อการปกป้องและรักษา
คุณภาพของน้ำ รวมถึงสิทธิมนุษยชนของประชากรในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ที่พึงได้เข้าถึงแหล่งน้ำที่สะอาด ประชาชนฝรั่งเศสจึง
เคารพต่อกฎหมาย เนื่องจากรัฐบาลฝรั่งเศสมีนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมที่ให้ความสำคัญในการปกป้องและรักษาคุณภาพของน้ำ
อย่างเคร่งครัด

นอกจากนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจในการออกคำสั่งต่างๆ ที่เป็นบทลงโทษทางปกครอง การสั่งหยุด
ดำเนินงานชั่วคราวหรือปิดกิจการได้ หากมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดมลภาวะทางน้ำ หรือสั่งให้ฟื้นฟูแหล่งน้ำให้กลับคืนสู่สภาพเดิม
และมีอำนาจในการกำหนดค่าปรับ และนอกจากนี้ยังมีบทลงโทษทางอาญาในกฎหมายสิ่งแวดล้อมอีกด้วย สิ่งที่ทำให้เห็น
ชัดเจน คือ การแบ่งกระจายอำนาจในการตัดสินใจที่อยู่ในขอบเขตของการกระทำความผิด ทำให้สามารถจัดการกับผู้ก่อ
มลพิษได้ทันที จึงทำให้ผู้ก่อมลพิษเกิดความตระหนักในการปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐบาลอย่างเคร่งครัดเพื่อไม่ให้ก่อเกิดเป็น
ความผิดตามกฎหมายได้

(4) มาตรการทางอาญาของสหรัฐอเมริกา

รัฐบาลของสหรัฐอเมริกาได้ให้ความสำคัญและตระหนักถึงความร้ายแรงของปัญหามลพิษทางน้ำ และ
มีการบัญญัติกฎหมายออกมาเพื่อเป็นการป้องกันก่อนที่จะเกิดปัญหารุนแรงจนไม่สามารถแก้ไขได้ จึงทำให้รัฐบาลกลางกำหนดให้
สำนักงานคุ้มครองสิ่งแวดล้อมแห่งสหรัฐอเมริกา (EPA) และหน่วยงานที่กำกับดูแลของรัฐที่ได้รับอนุญาตมีวิธีการต่างๆ ในการ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ดำเนินการบังคับใช้กับผู้ละเมิดข้อกำหนดการอนุญาต เพื่อแก้ไขการละเมิดและประเมินบทลงโทษทางการเงิน นอกจากนี้ กฎหมายยังอนุญาตให้ สำนักงานคุ้มครองสิ่งแวดล้อมแห่งสหรัฐอเมริกา (EPA) และหน่วยงานของรัฐดำเนินการทางแพ่งและทางอาญา ซึ่งอาจรวมถึงคำสั่งบังคับหรือบทลงโทษตลอดจนโทษจำคุกสำหรับบุคคล ที่พบว่าจงใจละเมิดข้อกำหนดและเป็นอันตรายต่อสุขภาพ และสวัสดิภาพของประชาชนหรือสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบเกี่ยวกับการดำเนินการขออนุญาตใบอนุญาตระบายน้ำทิ้ง (NPDES) อีกด้วย การจัดการน้ำเสียในสหรัฐอเมริกามีวิธีการและเทคโนโลยีที่มีรูปแบบของการบำบัดรวมศูนย์และการบำบัดแบบไม่รวมศูนย์ และมีกฎหมายและการจัดตั้งองค์กรต่างๆ มากดูแล เช่น การบังคับใช้กฎหมาย Clean Water Act ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสหรัฐอเมริกา โดยดำเนินการศึกษาวิจัยเทคนิคการประเมินและวิเคราะห์คุณภาพของน้ำ การพัฒนาคุณภาพน้ำ การขออนุญาตปล่อยทิ้งน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำ

สำหรับบทลงโทษในกรณีผู้ที่กระทำความผิด ประเทศสหรัฐอเมริกามีระบบศาลคู่ คือ ศาลรัฐบาลกลาง (Federal Court System) และศาลมลรัฐ (State Court System) คดีเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมของศาลมลรัฐส่วนใหญ่จึงเป็นคดีละเมิดของเอกชนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีอำนาจฟ้องและดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมได้ โดยคดีส่วนใหญ่ที่ฟ้องโดยกลุ่มประชาชนจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการฟ้องรัฐบาลเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบในการจัดการตามกฎหมายสิ่งแวดล้อม หรือโดยไม่บังคับใช้ให้เหมาะสม ทำให้รัฐบาลมีการพิจารณาทบทวนดุลพินิจในการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐ นั่นก็เพราะว่า รัฐบาลมีการยอมรับให้กลุ่มประชาชนมีสิทธินำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมได้

(5) มาตรการทางอาญาของประเทศญี่ปุ่น

รัฐบาลญี่ปุ่นมีโครงสร้างการกระจายอำนาจสู่องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งสามารถบริหารจัดการด้วยตนเอง โดยการออกกฎหมายควบคุมมลพิษที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม และให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพน้ำเป็นอย่างมาก โดยมีการวางระบบท่อน้ำเสีย และบำบัดน้ำเสียทั้งของชุมชนและอุตสาหกรรมในหลายเมือง ทำให้ค่าความสกปรกที่ต้องใช้ออกซิเจนไปย่อยสลายสารพิษจนกระทั่งคุณภาพของน้ำดีขึ้นและทำให้มลพิษทางน้ำน้อยลง

นอกจากนี้ กฎหมายอาญาสิ่งแวดล้อมมีการบัญญัติบทลงโทษมาไว้อย่างชัดเจน ช่วยคุ้มครองสุขภาพร่างกายของมนุษย์และอนุรักษ์สภาพนิเวศวิทยาธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม กฎหมายอาญาสิ่งแวดล้อมมีขอบเขตจำกัดในการใช้ ดังนั้นการจะนำหลักกฎหมายอาญามาใช้บังคับในเรื่องสิ่งแวดล้อมได้ก็ต่อเมื่อไม่มีมาตรการทางแพ่งหรือทางปกครองที่สามารถใช้ปรับกับคดีนั้นๆ ได้ ซึ่งหลักการของกฎหมายอาญาจะลงโทษเฉพาะความผิดที่ได้กระทำละเมิดต่อชีวิต ร่างกาย และความผิดที่ได้กระทำการปล่อยสารพิษเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายเท่านั้น ซึ่งความผิดทั้งสองประเภทนี้เกิดขึ้นน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับความผิดที่ปล่อยมลพิษที่ผิดต่อกฎหมาย หรือไม่ได้รับอนุญาต หรือกระทำการที่ขัดต่อคำสั่งราชการที่ควบคุมมลพิษ หรือการไม่ขออนุญาตจากราชการ หรือแสดงเอกสารเท็จในการขออนุญาต ซึ่งความผิดดังกล่าวเป็นความผิดที่ไม่ต้องพิจารณาว่าเป็นความผิดต่อชีวิต ร่างกายหรือไม่ เพียงแต่เป็นความผิดเพราะกฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น นอกจากนี้ รัฐบาลญี่ปุ่นยังได้กำหนดให้ผู้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมหรือสถานประกอบการทำการบำบัดน้ำเสียหรือน้ำทิ้งจากการประกอบกิจการให้ได้ตามมาตรฐานที่คณะรัฐมนตรีหรือผู้ว่าราชการจังหวัดนั้นๆ ได้กำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งไว้เสียก่อน หากผู้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมหรือสถานประกอบการใดกล่อบปล่อยน้ำเสียหรือน้ำทิ้งโดยไม่เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งที่กำหนด ผู้ว่าราชการจังหวัดอาจสั่งให้ผู้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมหรือสถานประกอบการนั้นดำเนินการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง โครงสร้างการบำบัดน้ำเสียให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งที่กำหนดได้ทันที

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ข้อเสนอแนะ

1) เสนอแนวทางและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำในประเทศไทย

จากการศึกษามาตรการทางอาญาเกี่ยวกับการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำในประเทศไทย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมาย ได้แก่

(1) ควรรวบรวมกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่กระจัดกระจายอยู่ในกฎหมายต่างๆ ของประเทศไทย ทั้งในประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติ และประกาศของกระทรวงต่างๆ ที่พระราชบัญญัตินั้นได้ให้อำนาจไว้ เข้าไว้ด้วยกันเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้พิพากษาที่ดำเนินการพิจารณาคดี ผู้ปฏิบัติงานต่างๆ และประชาชนผู้ที่ศึกษากฎหมายสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจจะจัดทำในรูปแบบของประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม หรือพระราชบัญญัติ โดยทำการปรับปรุงกฎหมายให้ครอบคลุมกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และปรับเปลี่ยนอัตราโทษตามกฎหมายให้มีความเหมาะสมมากขึ้น

(2) ควรกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ และราชการส่วนท้องถิ่น ให้เกิดการประสานงาน และมีหน้าที่ร่วมกันในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และกำหนดแนวทางปฏิบัติในส่วนที่ไม่มีหน่วยงานใดรับผิดชอบโดยตรง รวมถึงให้ความรู้กับประชาชนให้ตระหนักและให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้าถึงข้อมูลในด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยให้มีการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการกระทำของรัฐหรือฝ่ายปกครองที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนช่วยขับเคลื่อนปัญหาสิ่งแวดล้อม และเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ทำให้อนุมัติปฏิบัติตามนโยบายของรัฐอย่างเต็มที่

(3) ควรมีการจัดทำมาตรฐานคุณภาพน้ำทั้งแห่งชาติที่กำหนดให้โรงงานอุตสาหกรรมทุกประเภททำการบำบัดน้ำให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนดก่อนปล่อยลงสู่แม่น้ำหรือแหล่งน้ำสาธารณะ และหากผู้ว่าราชการจังหวัดใดในเขตอุตสาหกรรมเห็นว่ามาตรฐานคุณภาพน้ำทั้งนั้นยังไม่เพียงพอ และทำให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมยังคงเสื่อมโทรมก็สามารถกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำทั้งที่เข้มงวดขึ้นได้

(4) ควรมีการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำหรือแหล่งน้ำสาธารณะให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น ซึ่งคดีประเภทนี้ผู้กระทำความผิดที่ก่อความเสียหายร้ายแรง มักเป็นนิติบุคคล การกำหนดโทษรุนแรงอาจเป็นผลร้ายกับประชาชนทั่วไป การใช้กฎหมายจึงควรเป็นลักษณะป้องปราม โดยการใช้โทษทางอาญา ควบคู่กับการกำหนดค่าเสียหายทางแพ่ง ด้วยจำนวนโทษสูงสำหรับนิติบุคคล และการใช้คำสั่งทางปกครอง เช่น การแก้ไข รื้อถอน หรือเพิกถอนใบอนุญาต มาตรการที่กำหนดให้ผู้กระทำความผิดฟื้นฟูซ่อมแซมสิ่งแวดล้อมที่เสียไปให้กลับคืนดีดังเดิม เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษทั้งทางด้านอาญา และสิ่งแวดล้อมที่เสียไปก็ได้รับการฟื้นฟูให้กลับคืนสู่สภาพเดิม และการให้โอกาสคู่ความคัดค้านการแก้ไขคำพิพากษาของศาลเกี่ยวกับค่าเสียหายแก่ร่างกาย อนามัย และสิ่งแวดล้อม เมื่อเห็นว่าค่าเสียหายและระยะเวลาในการบำบัดฟื้นฟู ไม่สอดคล้องและเหมาะสม

(5) ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยตรง และให้เจ้าพนักงานของรัฐที่ได้รับมอบหมายรับผิดชอบดำเนินการแก้ไขปัญหารับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมถึงการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ การดำเนินการฟ้องคดี เพื่อให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่กระจัดกระจายอยู่ในหลายหน่วยงานของรัฐ และทำให้การแก้ไขปัญหาระบบการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

(6) ควรมีการแต่งตั้งผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลในพื้นที่นั้นๆ ที่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและสภาพแวดล้อมในพื้นที่นั้น เข้ามาร่วมในการพิจารณาคดี และให้ความเห็นทางสิ่งแวดล้อม เนื่องจากในคดีสิ่งแวดล้อมเป็นคดีที่ความยุ่งยากในการพิสูจน์ความผิด รวมถึงการค้นหาค้นหาหลักฐานต่างๆ ผู้พิพากษาจึงควรมีบทบาทในการดำเนินคดีและค้นหาความจริงเป็นอย่างมาก อีกทั้งควรมีการจัดตั้งศาลและการจัดทำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความสิ่งแวดล้อมเป็นการเฉพาะ เพื่อให้เกิดวิธีและกระบวนการบำบัดฟื้นฟูดูแลสิ่งแวดล้อมและผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบได้ทันทั่วถึง

เอกสารอ้างอิง

เชาว์วัศ สกฤตวิทย์. (2549). ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม: ศึกษากรณีมลพิษทางน้ำ.

(วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. (2554). กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

พนัส ทศนียานนท์. (2559). แนวคิดพื้นฐานของกฎหมายสิ่งแวดล้อม. ในแนวทางการศึกษาชุดวิชากฎหมายสิ่งแวดล้อมชั้นสูง.

เล่ม1. หน่วยที่ 1. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

เสรีย์ ตูประกาย และสิริวัลภ์ เรืองช่วย ตูประกาย. (2561). กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วรรณภา ตีระสังขะ. (2548). กฎบัตรว่าด้วยเรื่องสิ่งแวดล้อมของสาธารณรัฐฝรั่งเศส : หลักการพื้นฐานในกฎหมายสิ่งแวดล้อม

(La charte de l'environnement). Public Law Net เครือข่ายกฎหมายมหาชนไทย.

ค้นคืนเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2563. จาก <http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=707>

วินัย เรืองศรี. (2552). การประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อม: ประสบการณ์จากศาลยุติธรรมสหรัฐอเมริกา. ในเอกสารประกอบการ

สัมมนาทางวิชาการเรื่องแนวทางใหม่ในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม. สถาบันวิจัย

ศาลปกครอง. (2559). ฝรั่งเศสและกฎหมายสิ่งแวดล้อม 2010. ค้นคืนเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2563.

จาก <http://www.admincourt.go.th/admincourt/site/09lawdetail-364.html>.